

PROFIL ZAJEDNICE

GEOGRAFSKI POLOŽAJ I RESURSI

Općina se, geografski posmatrano, nalazi na sjeveroistoku Bosne i Hercegovine, u dijelu koji je administrativnom podjelom države nazvan Federacija BiH. Federacija ima deset kantona, a općina Gradačac pripada Tuzlanskom kantonu. Općina zahvata južni i nešto jugoistočnog dijela srednje Posavine koja se proteže na dio sjeverne Bosne i padinski dio planina Majevice i Trebave i zauzima prostor od 218 km². Gradačac se nalazi na 129m nadmorske visine. Prije posljednjeg rata površina općine iznosila je 420 km². Dejtonskim sporazumom oko 50% teritorije dodijeljen je Republici Srpskoj (općina Pelagićevo, Modriča). U Gradačac je moguće doći asfaltnim putevima iz četiri pravca: Modriče, Bosanskog Šamca, Orašja i Ormanice. Udaljenost od Tuzla je 60 km, Sarajeva 180 km i Zagreba 341 km. Udaljenost od Tuzlanskog aerodroma je oko 80 km.

Iako malobrojna, dosadašnja arheološka istraživanja na gradačaćkom području potvrđuju kontinuitet života još od prahistorijskog doba. Gradačac se prvi put spominje u Fojničkoj hronici 1461. godine. Prve podatke o gradačaćkom području iz osmanskog perioda imamo u popisnom teferu iz 1533. godine. Kraj 18. i početak 19. stoljeća obilježen je velikom graditeljskom aktivnošću gradačaćkih kapetana. Po tome su se posebno isticao Husejn Kapetan Gradašević. Kompleks starog grada – Gradina sa kulom Husein Kapetana Gradaševića iz 18. stoljeća, Husejnija džamija sagrađena 1826. godine i Sahat kula sagrađena 1824. god ubrajaju se u vrijedne spomenike bosansko-hercegovačke prošlosti. U Gradačcu je 1882. godine na izvorištu vrlo kvalitetne termalne vode sagrađen prvi banjski objekat, banjsko lječilište Ilidža. Vještačka jezera - Vidara površine oko 7,00 km² i Hazna površine oko 1,00 km², sa uređenim plažama za kupanje, pored turističke ponude, pružaju dobre mogućnosti za ribolov i druge sportske aktivnosti na vodi.

Gradačac je sa svojom okolinom uvijek važio kao poznati voćarski kraj. Dominira proizvodnja šljive i trešnje a u posljednje vrijeme proizvodnja jabuka te se, po broju stabala i po količinama koje se proizvode, svrstava u jedan od većih proizvodnih i trgovačkih centara ovog voća u BiH. Gradačac je šljivu i trešnju promovirao u gradski simbol i posvetio im sajamsko privredno turističku-manifestaciju "Sajam šljive" i kulturno-zabavno manifestacija "Trešnjarevo". Posljednjih godina, gradačaćko područje postaje sve interesantnije sa aspekta proizvodnje zdrave hrane. Sjetvene površine gotovo svih povrtlarskih kultura su povećane. Ovo područje se, od ostalih područja kantona, izdvaja po specifičnim uslovima za uzgoj vrbovog pruća koje se koristi za izradu ukrasne galanteriju i namještaja.

DEMOGRAFSKE KARAKTERISTIKE

Prema podacima službenog popisa stanovnika iz 1991. na području općine Gradačac, živjelo je ukupno 56.378 stanovnika. Međutim, pošto je oko 50 % područja općine Gradačac, prema Dejtonskom sporazumu, pripalo općinama Modriča i Pelagićevo, sada prema procjenama na području općine Gradačac, živi 46.132 stanovnika. Stanovništvo živi u 36 mjesnih zajednica. Najviše naseljenih stanovnika nalazi se na području mjesnih zajednica Centar, Bukva, Vučkovci, Mionica 1, 2 i 3. Zelinja Donja. Broj stanovnika od 2005. godine, bilježi tendenciju blagog rasta. Uzročnik blagog rasta je povratak raseljenog stanovništva. Kada posmatramo starosnu strukturu stanovništva na području općine Gradačac, preovladava populacija od 15-64 godine starosti. Kada je u pitanju populacija preko 65 godina, općina Gradačac spada u općine sa nešto višim procentualnim učešćem ove starosne grupe u

ukupnoj populaciji. Za populaciju od 0-14 godina, može se konstatovati da je približno ista kao u općinama u okruženju.

Podaci o etničkoj strukturi stanovništva u 2011. godini su dati na bazi procjena. Isti su uzrokovani ratnim dešavanjima, migracijama, kao i teritorijalnom podjelom općine Gradačac, kojom su naseljena mjesta sa pretežno srpskim i hrvatskim stanovništvom pripala općinama Modriča i Pelagićevo. Sada na području općine Gradačac živi 92% Bošnjaka, 3% Hrvata, 1% Srba i 4% ostalih.

Kada je u pitanju spolna struktura stanovništva, prema procjenama, udio žena u ukupnom broju stanovnika općine Gradačac je nešto veći od udjela muškaraca (23.354 žena ili 51% i 22.286 ili 49% muškaraca).

Prema procjenama, broj stanovnika koji živi u urbanom području (gradsko i prigradsko stanovništvo) je 49% i približno je isti broju ruralnog stanovništva od 51%. Koncentracija stanovništva u urbanom području je uglavnom iz razloga što su privredni subjekti najvećim dijelom koncentrisani u gradu i bližoj okolici, koncentraciji obrazovnih ustanova, te zbog prostornog smanjenja općine Gradačac, koje ne dozvoljava ravnomjeran razvoj. Općina Gradačac spada u gusto naseljene općine sa 211,6 stanovnika po km².

Broj rođenih u periodu od 2007-2009, bilježi rast, a zatim nagli pad u periodu od 2009 godine pa do 2011. godine, što znatno utiče na prirodni priraštaj. Uzimajući u obzir ovaj trend pretpostavljamo da će se ukupan broj stanovnika na području općine početi smanjivati, posebno ako se u obzir uzmu tzv. socijalne i ekonomske migracije ka većim urbanim područjima ili odlasku u inostranstvo. Tokom 2010. godine odselilo se 296 lica, a doselilo 201. lice. Najveći broj migracija odnosi se na migracije unutar FBiH, zatim RS i manji broj na inostranstvo.

ANALIZA EKONOMSKOG SEKTORA OPĆINE GRADAČAC

Kada je riječ o BDP po glavi stanovnika, vidljivo je da je BDP na području općine Gradačac, znatno niži u odnosu na BDP drugih općina u okruženju, a posebno u odnosu na općine istih i sličnih kapaciteta.

To se posebno ogleda u činjenici da na području općine Gradačac nema velikih industrijskih sistema, posebno energentskih, rudnika i sl., te zato što je evidentno da na području općine veliki broj fizičkih lica radi neprijavljeno i njihovi poslodavci ne plaćaju bilo kakve obaveze prema nadležnim organima. Pored navedenog, veliki broj zaposlenih je prijavljen na minimalnu plaću, što obzirom na metodu izračuna BDP-a znatno smanjuje BDP. Također, Općina nije administrativni centar (kao npr. Orašje i Tuzla) te je relativno mali broj osoba zaposlen u državnim službama. BDP po stanovniku je u posljednjih nekoliko godina imao faze značajnog rasta ali i pada tokom 2010 godine. Kada posmatramo BDP po stanovniku primjećujemo da je u prosjeku rastao za oko 6%. Prema procjenama razvojnog tima najveći doprinos BDP imaju sektori trgovine, prerađivačke industrije, poljoprivrede, građevinarstva, transporta i skladištenja. U okviru prerađivačke industrije kao najznačajnije proizvodne grane prednjače oblasti metalne, tekstilne, prehrambene i drvne industrije.

Prema podacima u 2011. godini, općina Gradačac je sa 769 registrovanih preduzeća, pored općine Tuzla, vodeća općina u Kantonu po ovom pitanju. Dodatno u prilog ovoj konstataciji ide i podatak da je općina Gradačac u 2011. godini imala 52 preduzeća na 1.000 stanovnika. Posmatrajući period od 2005. godine pa do 2011. godine primjetan je uzlazni trend novoosnovanih preduzeća.

Djelatnosti prerađivačke industrije, građevinarstva, ugostiteljstva, zdravstva i socijalnog rada (fizikalna medicina, rehabilitacija i banjsko liječenje) daju jasne signale da se u njima ostvaruje značajan nivo proizvodnje i smatraju se prilično razvijenim djelatnostima, što u značajnoj mjeri prevazilazi lokalne potrebe za njihovim proizvodima, čime se stvaraju preduslovi za izvoz proizvoda i usluga. Tu se prije svega, unutar prerađivačke industrije, misli na oblasti metalne, prehrambene, tekstilne i drvne industrije. Ovi sektori zajedno sa građevinarstvom, ugostiteljstvom i turizmom trebaju biti u fokusu ekonomskog razvoja općine

Gradačac.

Mikro preduzeća na području općine Gradačac u periodu 2005-2011. godina, bilježe konstantan rast. U posmatranom periodu broj ovih preduzeća povećan je za 4,82%. Srednja i velika preduzeća Također imaju isti trend.

Ukupan izvoz i uvoz na području općine od 2009. godine ima trend rasta. Ono što je najvažnije za općinu je da su uvoz i izvoz ostali prilično uravnoteženi. Prema zvaničnim podacima općina Gradačac je vodeći izvoznik na području Tuzlanskog kantona.

U odnosu na općine u okruženju, prosječna neto plata na području općine Gradačac (594,46 KM) u 2011. godini, je nešto manja, a u odnosu na prosječnu neto platu u FBiH, manja je za 224,90 KM, ili za 27,45%. Rezultat neusklađenosti plata na području općine Gradačac i prosjeka plata u FBiH je taj što veći broj radnika na području ove općine radi na sivom tržištu, gdje poslodavci ne prikazuju dohodak.

Broj registriranih obrtnika od 2005. godine pa do kraja 2011. godine, bilježi pad i manji je za 14%. Rezultat tog pada je što su neki obrtnici odjavili radnje i osnovali mala i mikro preduzeća, ili je na području općine Gradačac, došlo do otvaranja tržnih centara, što je uzrokovalo smanjenje broja trgovačkih radnji. Stanje na tržištu, te potreba za zanatskim proizvodima, doprinijelo je smanjenju zanatskih radnji. Broj ugostiteljskih objekata ostao je približno isti u posmatranom periodu.

Na teritoriji općine Gradačac trenutno postoji Industrijska zona I koja po svojoj namjeni daje karakter i privredne zone, Industrijska zona II koja je po karakteru tipično proizvodna, te poslovne zone u Kerepu, Hrgovima i Mionici. Osim Industrijske zone I koja je infrastrukturno zadovoljavajuće izgrađena, sve ostale zone nemaju izgrađenu adekvatnu infrastrukturu, te je neophodno u narednom periodu dati prioritet projektima kojima je za cilj izgradnja infrastrukture i projektima podrške razvoja istih. U Industrijskim zonama I i II koje teritorijalno čine jednu cjelinu lociran je najveći broj privrednih subjekata sa sljedećim djelatnostima: metaloprerađivačka, tekstilna, građevinska, drvna, prehrambena (prerada voća i povrća, mlijeka, žitarica i duhana) kao i drugi privredni objekti iz oblasti trgovine, prometa i usluga.

Prema raspoloživim podacima, u okviru poslovnih subjekata koji privređuju u navedenim zonama trenutno ima oko 2.500 uposlenih.

Na području općine Gradačac, s obzirom na obilje prirodnih atraktivnosti i bogatog kulturno-historijskog naslijeđa, turizam je jedna od bitnih komponenti razvoja općine Gradačac. Nosioci razvoja ove grane privrede na području općine Gradačac su prije svega JZU „Banja Ilidža“, „Gradačački sajam“, „Zebed“ d.o.o., Udruženje lovaca „Jelen“, Udruženje ribolovaca te „Hipodrom Vuković“. U ovoj grani privrede zaposleno je oko 500 lica, a BDP ostvaren u 2012. godini procjenjuje se na 2.500.000-3.000.000,00 KM ili oko 2% ukupno ostvarenog BDP-a na nivou općine. Broj posjetilaca u 2012. godini, prema procjenama iznosio je oko 30.000, što je nešto manje u odnosu na 2011. godinu.

Općina Gradačac raspolaže površinom od 21.538 ha zemljišta. Kvalitetnije zemljište i ono koje je bilo uređeno u smislu navodnjavanja, drenaža i kvalitetnijih fizičkih i ostalih svojstava je, Dejtonskim sporazumom, pripalo Republici Srpskoj, tako da je općini Gradačac u sadašnjim okvirima pripalo zemljište locirano uglavnom u brdskim predjelima, i nešto u ravničarskim predjelima. Usprkos tim negativnim trendovima, na raspoloživim površinama koje posjeduje Općina organizuje se intenzivna proizvodnja u svim oblastima poljoprivrede. U strukturi poljoprivrednog zemljišta, oranice i vrtovi zauzimaju najveći dio a potom voćnjaci, livade, pašnjaci te dodatno, šumsko i neplodno tlo. Oranice i vrtovi koji predstavljaju 52% od ukupne površine i služe uglavnom za ratarsku proizvodnju, sjetvu raznih ratarskih kultura (pšenice, kukuruza, soje, povrtnog i krmnog bilja). Prema podacima Općinske službe za privredu, razvoj i finansije od ukupnih raspoloživih površina obrađuje se 98% što ukazuje na interes poljoprivrednih proizvođača da se bave poljoprivrednom proizvodnjom kao osnovnom djelatnošću. Općina Gradačac ima 0,266 ha po stanovniku oranica. Ako pogledamo koliko je trenutna površina oranica koje se obrađuju po stanovniku vidimo da je nivo proizvodnje u

okviru standarda i da može zadovoljiti dio minimalnih potreba lokalnog stanovništva. Posmatrajući vlasničku strukturu, 90% zemljišta se nalazi u privatnom posjedu. Radi se uglavnom o manjim površinama gdje je organizovana intenzivna poljoprivredna proizvodnja. Javni sektor zauzima 10% od ukupnog zemljišnog fonda i raspoređen je na tri subjekta tj. "Bosnaprodukt" i PD DP "Napredak" i zemljište u vlasništvu Općine. Na tim površinama je organizovana proizvodnja po zakupodavnim odnosima. U strukturi sjetve najzastupljenija kultura je kukuruz (merkantilni i silažni), na drugom mjestu je pšenica te travno djetelinske smjese i ostale. U sektoru voćarstva sa raspoloživim sortimentom voća za ovo područje primjetan je porast proizvodnje. Na prvom mjestu je šljiva, jabuka pa kruška. Općina Gradačac spada u vodeću općinu na Kantonu kao i Federaciji po proizvodnji koštičavog voća, prvenstveno šljive koja je prepoznatljiva širom Evropske unije. U samoj proizvodnji voća postoje veliki resursi za uskladištenje plodova, konstantno se vrši proširenje nasada tipa intenzivne proizvodnje, provodi se izgradnja sušnica, hladnjača, sistema za navodnjavanje, protugradnih mreža, dok se prerada odvija u okviru firme "Vegafruit" (sokovi, džemovi itd.). Stočarstvo predstavlja jednu od vodećih grana poljoprivrede koja ima tendenciju okrupnjavanja. Ukupno brojno stanje goveda je u blagom padu, dok je broj ovaca u blagom porastu. Kada su u pitanju goveda najviše je zastupljen uzgoj tovnih junadi. Ovaj trend je u silaznoj putanji iz razloga što je teško obezbijediti stočnu hranu, niska je otkupna cijena i nesigurna novčana podrška što predstavlja granicu rentabilnosti poslovanja. Nadalje, primjetno je povećanje proizvodnje meda odnosno povećanje brojnog stanja košnica pčela.

Proizvodnja kravljeg mlijeka na području Općine Gradačac bilježi pad, koji se dovodi u vezu sa skupom stočnom hranom, nesigurnim plasmanom mlijeka kao i niskom novčanom podrškom. Ako se nastavi ovakav trend moguće je da dođe do još većeg smanjenja proizvodnje. Proizvodnja mlijeka se bazira na prerađivačkim kapacitetima (Inmer i Zott) koji postoje na području Općine i imaju mogućnost da prihvate sve količine koji se proizvedu na ovom području.

Ukupan dohodak individualnog sektora poljoprivrede za 2009. g iznosio je 14.400 000 KM, 2010.g. 12.500.000 KM i 2011.g. 12.539.997,43 KM. Kada posmatramo vrijednost poljoprivredne proizvodnje možemo istaći da je za 2011. godinu njeno učešće u BDP-u općine Gradačac iznosilo 37,6%. Najveća vrijednost proizvodnje ostvarena je u voćarstvu. Pored voćarstva dolazi vrijednost žitarica, povrtnog bilja, stočarstva itd.

TRŽIŠTE RADA

Na području općine Gradačac u 2011. godini, zaposleno je 6.460 lica. Znatno veći broj zaposlenih osoba su muškarci 4.160, žene 2.300. Klasificirano prema djelatnostima, najveći broj zaposlenih osoba je u prerađivačkoj industriji (30,95%), trgovini na veliko i malo (16,43%), u građevinarstvu (15,87%), zdravstvo i socijalni rad (9,05%), obrazovanje (7,86%), javna uprava i odbrana (6,03%), ugostiteljstvo (4,68%) i ostale djelatnosti sa učešćem manjim od 5%. Najveća snaga na području općine Gradačac leži u prerađivačkoj industriji u kojoj prednjače metalna, prehrambena, tekstilna i drvna industrija.

Broj zaposlenih osoba u periodu 2005-2011. godina bilježi blagi rast. Primjetno je da se broj zaposlenih muškaraca, blago povećava u odnosu na broj zaposlenih žena. Prema procjenama Općinskog razvojnog tima, u 2011. godini 1.110 lica (690 muškaraca i 420 žena) je zaposleno ali nije prijavljeno. Najveći broj zaposlenih lica na ovaj način, radi u oblasti građevinarstva, trgovine - na pijacama, u ugostiteljstvu, pa i u prerađivačkoj industriji (sezonska radna snaga).

Stopa registrirane nezaposlenosti na području općine Gradačac je visoka i u 2011. godini, iznosila je 54,10%. Broj nezaposlenih muškaraca u 2011. godini je iznosio 4.475 ili 59%, a žena 3.137 ili 41%. Ako pogledamo kvalifikacionu strukturu nezaposlenih vidimo da najveći broj nezaposlenih čine NKV i KV radnici, koji zajedno sa SSS čine 91,5%

nezaposlenih. Ako analiziramo starosnu strukturu nezaposlenih lica, vidimo da preovladavaju lica dobne starosti od 18-24 godina. Najveći broj nezaposlenih je sa dužinom čekanja od 7-24 mjeseca.

Bez obzira na loše stanje na tržištu rada, participacija radno sposobnog stanovništva općine Gradačac (udio ekonomske aktivnosti), može se sa stopom od 68,8% ocijeniti kao relativno povoljna, imajući u vidu da je ista na Tuzlanskom kantu za 2011 godinu iznosila 69,3%. (na kantonu veća za 0,5%).

U 2011. godini na području općine Gradačac, registrovano je ukupno 3.836 penzionera, od toga 1.929 muškaraca i 1907 žena. Posmatrajući period od 2005 pa do 2011. godine, evidentno je da je broj penzionera kontinuirano raste. Ako stavimo u odnos broj zaposlenih na području općine Gradačac u 2011. godini sa brojem penzionera, dolazimo do podatka da na jednog penzionera dolazi 1,68 zaposlenih. Navedeni podatak je zabrinjavajući, broj penzionera iz godine u godinu raste, a broj zaposlenih ne bilježi znatan rast.

Ako pogledamo kvalifikacionu strukturu nezaposlenih vidimo da najveći broj nezaposlenih čine NKV i KV radnici koji zajedno sa SSS čine većinu nezaposlenih i da buduće aktivnosti zapošljavanja moraju uzeti u obzir ove marginalizovane strukture.

Ako stavimo u odnos broj zaposlenih na području općine Gradačac u 2011. godini sa brojem penzionera, dolazimo do podatka koji je zabrinjavajući jer broj penzionera iz godine u godinu raste, a broj zaposlenih ne bilježi znatan rast.

DRUŠTVENI RAZVOJ

Javna ustanova Centar za socijalni rad Gradačac predstavlja osnovnu i noseću instituciju socijalne i dječje zaštite u lokalnoj zajednici. U posljednje vrijeme, razvojem civilnih inicijativa i multidisciplinarnim pristupom rješavanju problema u zajednici, počevši od nasilja u porodici, vršnjačkog nasilja, sigurnosnih problema, maloljetničke delinkvencije, pristupa problemima osoba sa posebnim potrebama, problemima pripadnika romske populacije i brojna druga pitanja, zahtijevaju uključivanje Centra za socijalni rad i njegovih stručnjaka u rješavanje ovih pitanja kroz timski pristup sa predstavnicima drugih institucija i ustanova. Osim navedenih poslova u nadležnosti Centra je i kuća za djecu bez roditelja "Duga". Osim djece bez roditeljskog staranja, kuća „Duga“ se koristi kao prihvatni centar za djecu sa drugih područja izvan općine koja se nalaze u skitnji na području Općine.

Predškolsko obrazovanje se institucionalno provodi u Javnoj ustanovi dječje obdanište "Kolibri", koje postoji i radi više od 40 godina u Gradačcu, sa kapacitetom za prihvata do 140 djece. Obuhvat djece predškolskim obrazovanjem na području općine Gradačac nije zadovoljavajući, iako on u periodu 2005.-2011. godina bilježi rast. Značajnije promjene u cilju uključivanja većeg broja djeca u predškolsko obrazovanje i odgoj čine se primjenom novih zakonskih obaveza u godini koja prethodi polasku u osnovnu školu.

Osnovno obrazovanje ima dobro izgrađenu mrežu centralnih i područnih škola. Pored 7 centralnih škola nastava se odvija i u 16 područnih škola. Kao što je to trend i u drugim sredinama, broj učenika koji pohađaju osnovnu školu bilježi blagi, ali konstantan pad. U 2005. god. u 7 osnovnih škola upisano 4.883 učenika, dok taj broj u 2011. godini iznosi 4.164, što predstavlja umanjeње od 14,72%.

Srednje obrazovanje u Općini Gradačac organizovano je u dvije srednje škole i to Gimnazija „Mustafa Novalić“ i Mješovita srednja škola „Hasan Kikić“ (MSŠ). U 2011. godini Gimnaziju je pohađalo 502 učenika, a MSŠ 1573 učenika. U Gimnaziji se obrazuju učenici po programu opće gimnazije, dok je Mješovita škola organizovana kao Tehnička i Stručna škola. Objekti ovih škola, iako građeni prije desetak godina po svojim kapacitetima ne zadovoljavaju potrebe učenika što direktno utiče i na kvalitetu organizacije nastave. Objekat Gimnazije nema sportsku salu, pa se nastava izvodi u sali MSŠ, često i za dva odjeljenja u isto vrijeme. Objektu MSŠ nedostaje učioničkog i radioničkog prostora za kvalitetno planiranje i organizovanje nastave, a neophodne su i građevinske intervencije - zamjena stolarije, saniranje fasade i dr.

U oblasti zdravstva na području općine rade dvije javne ustanove: JZU Dom zdravlja Gradačac i JZU Centar za fizikalnu medicinu, rehabilitaciju i banjsko liječenje „Ilidža“ Gradačac i četiri privatne ordinacije: internistička „Bajramović“, ordinacija za uho, grlo, nos dr. Halilović, stomatološke ordinacije dr. Hodžić i dr. Ajanović. Broj timova porodične medicine je 15. Osim kadrovskog popunjavanja, u cilju jačanja zdravstvene zaštite u funkciju su stavljene i ambulante u mjesnim zajednicama: Vučkovci, Međiđa Donja, Zelinja Donja, Srnice Donje i Mionica Centar. Pored primarne zdravstvene zaštite, na području općine Gradačac se kroz Centar za fizikalnu medicinu, rehabilitaciju i banjsko liječenje "Ilidža" odvija liječenje i medicinska rehabilitacija, bazirana na ljekovitim svojstvima mineralne vode. Pored zdravstvenih usluga JZU „Ilidža“ Gradačac pruža i usluge iz domena ugostiteljstva i hotelijerstva.

Prema informacijama JZU Dom zdravlja Gradačac, evidentan je nedostatak specijaliziranog kadra i to specijalista otorinolaringolog, specijalista dermatolog, specijalista mikrobiolog i veći broj specijalista urgentne i porodične medicine. JZU Dom zdravlja nije u mogućnosti u potpunosti pružiti zdravstvenu zaštitu stanovništvu zbog standarda i normativa koji definišu mali broj specijalista na veliki broj osiguranika. Potreba stanovništva je daleko veća, kako zbog adekvatnog pružanja zdravstvene zaštite, tako i zbog objektivnih okolnosti odsustva ljekara sa posla (bolovanja, trudnička bolovanja, odmori i dr.). Ovdje je evidentan raskorak između onoga što zdravstveni sistem može da pruži i onoga što su stvarne potrebe osiguranika.

Ustanove čije su djelatnosti u oblasti kulture su Centar za kulturu „Ahmed Muradbegović“ koji u svom sastavu ima organizacione cjeline – radio Gradačac, gradsko kino, muzejsku i zavičajnu zbirku i JU Javna biblioteka „Alija Isaković“. Centar za kulturu ima ukupno 10 zaposlenih. Najrazvijeniji segment ustanove je informativni, tj. rad radio stanice. Zajedno sa Javnom bibliotekom, udruženjima HKD „Napredak“ i BZK „Preporod“ i nadležnom općinskom službom ova ustanova organizuje i realizuje najpoznatiju kulturnu manifestaciju u gradu i regionu - Gradačacke književne susrete. Javna biblioteka „Alija Isaković“ registrovana kao samostalna ustanova 1996. godine ima danas zavidan fond od 43.193 publikacija. Zajednički problem obje ustanove je nepostojanje adekvatnog prostora za održavanje kulturnih manifestacija – književnih večeri, koncerata, izložbi. Prostor gradskog kina svojom površinom i dotrajalošću instalacija i opreme ne pruža potrebne uslove za njihovu realizaciju. Rješenje ovog problema pokrenuto je u 2011. godini obavljanjem priprema i izradom projekta izgradnje Kulturnog centra na mjestu sadašnjeg gradskog kina. Osim javnih ustanova značajan doprinos njegovanju tradicije i kulture daju i BZK „Preporod“ i HKD „Napredak“ organizacijom svojih tradicionalnih manifestacija, izložbi, promocija knjiga. Kulturno-umjetnička društva „Gradačac“, „Sevdah“ iz Vučkovaca i „Zmaj od Bosne“ osim što okupljaju značajan broj mladih u svojim sekcijama, Također su nosioci smotri i kulturnih i zabavnih sadržaja u gradu.

Na području Općine Gradačac djeluje niz sportskih klubova, razvrstanih po sportskim aktivnostima, od kojih su najzapaženiji: odbojkaški klub „Kula Gradačac“ koji se takmiči u Premijer ligi BiH, rukometni klub „Gradačac“ koji se takmiči u Prvoj rukometnoj ligi FBiH i nogometni klub „Zvijezda Gradačac“ koji je sportski klub sa najdužom tradicijom na općini Gradačac i sa svojom školom fudbala najmasovniji sportski klub na području općine. U kategoriji sporta za lica sa invaliditetom košarkaški klub invalida „Zmaj“ okuplja sportiste koji se bave košarkom u kolicima. Sportske aktivnosti dvoranskih klubova- trenazni procesi, utakmice, sportske manifestacije odvijaju se u sportskoj dvorani „Gradačackog sajma“. Stadion „Banja Ilidža“ koji koristi NK „Zvijezda Gradačac“ svojim kapacitetom i površinom zadovoljava potrebe treniranja i održavanja velikih sportskih događaja dok ostali sportski klubovi koriste sportske terene u gradu i u mjesnim zajednicama. Za potrebe finansiranja sporta iz općinskog budžeta redovno se izdvajaju sredstva za rad klubova, međutim ova sredstva nisu dovoljna ali uz podršku sponzora i privrednih subjekata ipak postižu vrhunske rezultate. Osim kroz javnu ustanovu Centar za socijalni rad, rješavanje problema osoba u stanju

socijalne potrebe i ostalih ranjivih grupa u nadležnosti je i rješava se kod općinskih službi kroz dva referata namijenjena za socijalno zbrinjavanje korisnika boračke zaštite i izbjeglih i raseljenih lica i lokalnog stanovništva. Za smještaj osoba u stanju socijalne potrebe u tzv. naselju "Duren" postoji 32 objekta, sa 64 stana koji se prema utvrđenim kriterijima dodjeljuju na korištenje porodicama koje se nalaze u teškoj materijalnoj i socijalnoj situaciji. Kada je u pitanju romska populacija, oni se na području općine Gradačac suočavaju sa vrlo kompleksnim socio-ekonomskim izazovima, od kojih se ističu vrlo loši uslovi stanovanja i nizak nivo obrazovanja. Na području općine Gradačac omladinski aktivizam razvija se kroz omladinske organizacije i projekte od 2004. godine u cilju poboljšanja položaja mladih u društvu, njihove aktivne uloge i uključivanja u društvene tokove i procese donošenja odluka u zajednici u kojoj žive. Polako i postepeno, registrovanjem i osnaživanjem omladinskih organizacija formirano je i Vijeće mladih, kao krovna omladinska organizacija u lokalnoj zajednici. Kao i u mnogim drugim povratničkim općinama, u općini Gradačac povratnici se suočavaju sa mnogim izazovima, od kojih su najistaknutiji nezaposlenost i loša mjesna infrastruktura. Općina ima ukupno 36 mjesnih zajednica od kojih je 12 povratničkih. Do 2012. godine na područje Općine Gradačac vratilo se 2.886 porodica, odnosno 10.637 lica. Položaj u kojem se nalaze osobe sa invaliditetom karakterišu veliki stepen socijalne isključenosti, kao i još uvijek prisutni različiti oblici diskriminacije, kako od strane osoba bez invaliditeta (poslodavci, institucije, pojedinci), tako i među samim osobama sa invaliditetom (nejedinstvo uzrokovano ostvarivanjem nejednakih prava koja se stiču prvenstveno po osnovu uzroka nastanka i stepena invaliditeta). Procjena je da na području općine, od ukupno 46.132 stanovnika, njih oko 5.000-5.500 su osobe sa invaliditetom.

Na području općine Gradačac djeluje više od 50 nevladinih organizacija u različitim misijama. Najveći problem sa kojim se suočavaju organizacije civilnog društva su neadekvatno i nekonzistentno finansiranje. Mnoge nemaju izgrađene kapacitete za kreiranje projektnih prijedloga i apliciranje na razne fondove namijenjene razvoju civilnog sektora. Dodatni problem većini organizacija predstavljaju i neadekvatni prostori u kojima djeluju.

Općina Gradačac je uspostavila saradnju, odnosno ima uspostavljene partnerske odnose sa gradovima: Düren - SR Njemačka, Sivas - Republika Turska, Striy - Ukrajina, Frýdek-Místek - Republika Češka i Castanedolo - Italija. Pored navedenih gradova općina Gradačac je uspostavila saradnju i sa brojnim gradovima iz Republike Hrvatske, Slovenije, Crne Gore i Srbije. Saradnja sa partnerskim gradovima doprinijela je izgradnji kapaciteta javnih ustanova, javnih preduzeća, kao i sektoru nevladinih organizacija.

Općina Gradačac ima usvojen urbanistički plan za period 2000-2020. godina. Na osnovu ovog plana općina Gradačac je naručila i usvojila regulacioni plan „Centar“ i regulacioni plan zone jezera „Hazna i Vidara, banjske i sportsko-rekreacione zone“, te regulacioni plan „slobodne industrijske zone II u Gradačcu“. Kada je riječ o višem nivou planske dokumentacije, općina ima trenutno u izradi prostorni plan općine Gradačac, koji je prošao fazu nacrtu, te je pred usvajanjem. Na osnovu prostornog plana Tuzlanskog kantona općina je uradila i niz drugih planskih dokumenata, kao što su: regulacioni plan privredne zone Porebrice, regulacioni plan privredne zone Vučkovci, kao i pripremu za izradu niza manjih planova koji će definisati interesantna privredna područja na području kompletne teritorije općine Gradačac. Što se tiče nižeg nivoa planske dokumentacije općina ima urađen Urbanistički projekat trga Alija Izetbegović u Gradačcu.

STANJE INFRASTRUKTURE I JAVNIH USLUGA

Distribucija i snabdijevanje električnom energijom na području općine Gradačac vrši se iz elektro-energetskog sistema Federacije BiH. Dužina mreže na visokom naponu u 2011. godini iznosila je 174 km, odnosno na niskom naponu mreže 556,74 km. Na području općine nema registrovanih domaćinstava bez obezbjeđenog priključka na električnu energiju. Broj potrošača električne energije u 2011. godini je iznosio 27.171, od toga je 27.152 na niskom

naponu a 19 (industrija) na visokom naponu.

Na području Općine Gradačac 20 mjesnih zajednica ima telefonsku mrežu i mogućnost pristupa Internetu, dok je cjelokupna općina pokrivena signalom mobilne mreže. U 2011. Godini registrovano je 7.820 fiksnih telefonskih priključaka. Procjene govore da je u 2010. godini broj Internet korisnika iznosio 844, dok se taj broj u 2011. uvećao za 34,6% i iznosi 1.136, sa tendencijom povećanja u narednom periodu.

Općina Gradačac i sve mjesne zajednice Općine su povezane sa susjednim općinama Tuzlanskog kantona mrežom magistralnih, regionalnih, lokalnih i nekategorisanih puteva koji prolaze kroz naseljena mjesta općine. Dužina cestovne mreže na području općine je 287,66 km u čiju rekonstrukciju i održavanje su kontinuirano ulagana sredstva. Na području općine Gradačac, pored cestovne mreže postoji još i željeznička infrastruktura u dužini od oko 10 km, od čega je van upotrebe 7 km. Željeznička pruga, Brčko - Tuzla, prolazi samo kroz Ormanicu, i to u dužini od oko 3 km. Prijeratna pruga Gradačac - Modriča, (oko 7 km na teritoriji Općine Gradačac) nije u funkciji jer je većim dijelom uništena/uklonjena.

Vodosnabdijevanje i upravljanje vodovodom urbanog dijela grada povjereno je preduzeću JP "Komunalac" DD Gradačac, a riješeno je gradskim sistemom snabdijevanja sa izvorišta vode iz bunara u Okanovićima-Filomena. Snabdijevanje vodom na nivou ostalih mjesnih zajednica riješeno je mjesnim vodovodima iz prirodnih izvorišta i bunara. Većina ovih vodovoda ne zadovoljava zahtjeve građana niti kapacitetom niti organizaciono, dok su u ljetnom periodu svi vodovodi nalaze u režimu restrikcija. Najveći problem je izražen u južnom dijelu općine gdje oko 8000 stanovnika ima problem sa vodosnabdijevanjem.

Na području općine Gradačac postoji prečištač otpadnih voda kojim je obuhvaćeno oko 45% otpadnih voda, što nije dovoljno. Kanalizacijom je obuhvaćeno gradsko i prigradsko područje sa priključenih 3.855 domaćinstava i 490 pravnih subjekata, a procjenjuje se da oko 8.000 domaćinstava nema priključak na kanalizacionu mrežu, i uglavnom nemaju kvalitetno zbrinjavanje otpadnih voda.

Usluge odvoza smeća na području JLS obavlja JP "Komunalac" d.d. Gradačac i ovom uslugom je teritorijalno obuhvaćeno cijelo područje općine ali ne i sva domaćinstva ili drugi subjekti. U 2012. godini broj korisnika usluga odvoza smeća je iznosio 5.643, od čega je 5.168 domaćinstava i 475 pravnih lica. Prikupljena količina otpada tokom godine iznosi 22.057 m³ i isto se odlaže na privremeno odlagalište Višnjik. Oni subjekti (domaćinstava i dr.) koji nisu obuhvaćeni organizovanim prikupljanjem otpada stvore oko 7.000 tona otpada i isti odlaže u prirodu na divlja odlagališta otpada, zatrpavanjem, paljenjem ili direktnim bacanjem na zemljište ili direktnim bacanjem u rijeke i potoke. Shodno postojećoj Strategiji upravljanja otpadom u FBiH, urađenom Planu prilagođavanja upravljanja otpadom i Glavnom projektu sanacije deponije Višnjik na lokalitetu Zrnići i izgradnje pratećih objekata prilagođenih sanitarnom konceptu odlaganja do njenog zatvaranja, započete su aktivnosti upravljanja krutim otpadom u smislu razvrstavanja i pripreme za reciklažu. Za očekivati je da će sa formiranjem pravnih subjekata za otkup sekundarne sirovine, doći do značajnog smanjenja količine otpada koji se deponuje. Pored toga, u procesu su aktivnosti oko pripreme projektne dokumentacije i izgradnje regionalne deponije u Orašju, gdje bi otpad, sa područja općine Gradačac, trebao biti deponovan na ekološki prihvatljiv način. U narednom periodu potrebno je raditi na aktivnostima na uvođenju u sistem prikupljanja i odvoza otpada za subjekte- pravna i fizička lica, koji nelegalno odlažu otpad na divlje deponije.

Na području Općine Gradačac postoje stotine parcela na kojima se vrše ukopi.

Organizovanih groblja ima u svim mjesnim zajednicama, i to na više lokacija. Održavanje groblja se finansira iz sredstava prikupljenih u zajednicama na kojima ista postoje. Prema prikupljenim podacima broj slobodnih ukopnih mjesta ne zadovoljava trenutne i buduće projekcije potreba za pokopnim uslugama.

Na području Općine Gradačac, u užem centru grada, ima oko 1.000 obilježenih i neobilježenih javnih parking mjesta. Pored njih, ispred privrednih subjekata i trgovinskih centara postoji veliki broj uređenih parkirališta koja su u funkciji obavljanja djelatnosti. Naplata

se vrši na oko 20% javnih parking površina.

Od postojećih 36 mjesnih zajednica, 23 mjesne zajednice su pokrivene općinskim prevoznim linijama, koje održavaju 4 pravna lica sa područja naše općine. Mjesne zajednice povezane su prigradskim međugradskim linijama. Međugradске linije su Gradačac-Tuzla, Gradačac-Tuzla-Kalesija, federalna linija Gradačac-Sarajevo. U okviru općine Gradačac postoji i organizovan prevoz đaka osnovnih škola. Ovaj prevoz organizovan je u okviru redovnih prevoznih linija u ukupnoj dužini od 210 km. Ova prevozna linija obuhvata prevoz đaka čije je mjesto boravka udaljeno 4 km od škole. Troškove ovog prevoza snosi nadležno kantonalno ministarstvo.

Na području urbanog dijela Općine Gradačac u 2012.godini postoji oko 6.000 m² uređenih parkovskih površina. Održavanje parkovskih površina povjereno je JP "Komunalac" DD Gradačac.